

WAT IS SOCIALE INNOVATIE?

Transformatie vindt zowel intern in organisaties plaats als in het maatschappelijk domein. Beide vragen om een andere benadering, waarbij betrokkenen van onderop deelnemen en invloed hebben op beleid en strategie. Het concept 'sociale innovatie' biedt handvatten om die gewenste transformatie vorm te geven.

Sociale innovatie zoekt zowel in middel als uitkomst naar vernieuwende werkwijzen en oplossingen, die goed zijn voor de samenleving als geheel en voor het welzijn van het individu. Het daagt ons uit om tot andere richtingen te komen voor complexe vraagstukken, zoals o.m. armoede, klimaat, werkloosheid, energie. Waarbij de kennis en kunde wordt benut van mensen en organisaties met verschillende achtergronden, in een multi- of transdisciplinaire samenwerking. Hierin worden verschillende soorten van ervaring en kennis, persoonlijk, professioneel en wetenschappelijk, op gelijkwaardige manier gewaardeerd en benut.

De beoogde voordelen op een rij

- ✓ Het leveren van nieuwe en efficiëntere antwoorden op groeiende problemen en behoeften bij complexe samenlevingsvraagstukken.
- ✓ Het mobiliseren van (lokale) partijen bij het vinden van deze antwoorden.
- ✓ In nieuwe samenwerkingsvormen diverse belangen verbinden en effectievere oplossingen bereiken.
- ✓ Toenemend vermogen om in te spelen op trends of die te initiëren.
- ✓ Kostenbesparing en vernieuwing van verdienmodellen, ook immaterieel.
- ✓ Versterken van empowerment van betrokken deelnemers en doelgroepen.

ECOSYSTEEM

Sociale innovatie gedijt het beste in een krachtig sociaal ecosysteem met ruimte voor vernieuwing, als infrastructuur die genoemde samenwerking rondom een vraagstuk vergemakkelijkt en outilleert. Sociale, politieke, culturele en economische componenten (bijv. wetten, beleid, hulpbronnen, cultuur) zijn van invloed op de mate waarin dat ecosysteem de samenwerking tussen partijen en het experiment stimuleert om te komen tot de gewenste vernieuwing dan wel juist afremt door traditionele procedures te blijven volgen.

Rol overheid

De overheid heeft een belangrijke rol in het wegnemen van belemmeringen door mee te bouwen aan een sociaal innovatief ecosysteem dat investeerders, ondernemers, burgers, maatschappelijk middenveld en beleidsmakers samenbrengt. Tevens dienen zij traditionele procedures onder de loep te nemen en op effectiviteit te toetsen. Zij kunnen deskundigen op het gebied van sociale innovatie inhuren, ruimte en middelen beschikbaar stellen, o.m. voor experimenten, helpen privaat kapitaal in banen te leiden en bijdragen aan onderzoek naar 'wat werkt'.

Rol organisaties

Organisaties vervullen een belangrijke rol bij het creëren van een open en horizontale cultuur met ruimte voor vernieuwing. Zij kunnen theoretische en ervaringskennis benutten van zowel medewerkers binnen alle lagen, als mensen van buiten, bijv. opdrachtgevers, cliënten en kennisinstututen. Medewerkers moeten zich veilig voelen om te mogen innoveren. Dit wordt bevorderd door een lerende cultuur te creëren en ruimte te bieden voor ondernemerschap en dus eigenaarschap.

Sociale innovatie is dus ook het vernieuwen van de arbeidsorganisatie en het creëren van een werkomgeving waarin werknemers hun kwaliteiten en hun talenten kunnen ontwikkelen. Hierdoor kunnen zij plezierig werken en het verbetert ook de bedrijfsprestaties. Dit vraagt een sterke en dienende leiderschapsstijl, die focust op draagvlak en een lerende cultuur, wat de flexibiliteit vergroot om calamiteiten en oplossingen beter te integreren. Samen met technologische innovatie vergroot dat de arbeidsproductiviteit van de onderneming en van de nationale economie en maatschappij.

Rol burgers/medewerkers

Last but not least is voor de burger bij maatschappelijke, en voor medewerkers bij organisatievraagstukken, een centrale rol weggelegd. Als deskundigen uit de praktijk kunnen zij dilemma's aan de kaak stellen bij instanties, overheid en bestuurders, alsmede andere relevante partijen benaderen om hen te ondersteunen bij nieuwe oplossingen, vice versa. Zij kunnen hun eigen expertise benutten en verder ontwikkelen. Door verantwoordelijkheid en eigenaarschap te tonen brengen zij andere partijen in beweging. Zij zijn vaak meteen ook de doelgroep, wat toepassing van oplossingen versnelt. De grootste uitdaging voor hen is om zich niet uit het veld te laten slaan bij een haperende overheid of management.

Samenvattend: Voor het maatschappelijk domein is het voor alle partijen belangrijk om ruimte te geven aan professionals en burgers/medewerkers, overheden en organisaties, om kansen en mogelijkheden te verkennen, nieuwe effectieve diensten, producten of werkmethoden te ontwikkelen die passen bij de transformatie, in co-creatie met anderen, en deze effectief te kunnen 'vermarkten'.

ACHTERGROND

Vanaf 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet. Dit betekent een verschuiving in werkzaamheden en budgetten van Rijk naar gemeenten. Burgers krijgen door deze transitie meer verantwoordelijkheid voor hun eigen welzijn en dat van hun buurt. Tegelijkertijd moet er op gemeentelijk niveau flink bezuinigd worden. De sociale infrastructuur is door deze transitie behoorlijk opgeschud. In het (lokale) sociale domein moet men met minder financiële middelen en meer burgerkracht sociale vraagstukken (adequaat) oplossen. Dit lukt alleen als de transitie gepaard gaat met transformatie. Met transformatie doelen we in dit verband op het realiseren van een andere rolverdeling tussen burgers, maatschappelijke organisaties, overheden en bedrijven.

Concreet betekent dit: meer ruimte geven aan burgerinitiatieven en een centralere plek voor innovatie en diversiteit in het aanbod van maatschappelijke organisaties.

Dit vraagt een andere houding en werkwijze van gemeenten: gelijkwaardig samenwerken met burgers, professionals, organisaties en bedrijven en uitzoeken wat werkt, of niet, en daarvan leren. Dit transformatieproces is volgens de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (voorheen RMO) een van de lastigste beleidsopgaven waarvoor de overheid zich sinds tijden gesteld ziet. 'Het gaat om het overstijgen van jarenlang ingesleten patronen (niet alleen bij de overheid), van hardnekkige werkwijzen en van allerlei institutionele belangen', aldus het rapport Leren innoveren in het sociaal domein (RMO, 2014). Ook de Transitiecommissie Sociaal Domein is van mening dat gemeenten echt aan de slag moeten met innovatie om de doelstelling van betere integrale zorg, dichtbij en met de burger, met minder middelen te realiseren (TSD, 2015).

De complexe uitdaging waar Nederland voor staat vraagt om anders denken én doen. Het is in het licht van de veranderende samenleving niet toevallig dat de roep om sociale innovatie toeneemt. Sociale innovatie daagt ons uit te komen tot nieuwe verhoudingen tussen burger, markt en overheid. Met nieuwe strategieën en organisaties, en door slimmer te werken vormt sociale innovatie daadwerkelijk het antwoord op de complexe problemen waar we voor staan, ook op andere terreinen als energie, klimaat, economie e.d.